

Sygn. akt III CSK 31/11

POSTANOWIENIE

Dnia 18 marca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Barbara Myszka

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z wniosku M. S., G. G. i A. G., następców prawnych A. S.

o stwierdzenie nabycia spadku po S. S.,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 18 marca 2011 r.

rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości

od postanowienia Sądu Rejonowego

z dnia 30 stycznia 1978 r.

uchyla zaskarżone postanowienie i umarza postępowanie.

Uzasadnienie

Prawomocnym postanowieniem z dnia 30 stycznia 1978 r., sprostowanym i uzupełnionym postanowieniami z dnia 7 lutego 1978 r. i z dnia 18 lutego 1978 r., Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po S. S., zmarłym dnia 12 marca 1951 r., nabyli żona A. S. oraz dzieci A. G. i M. S. po $\frac{1}{3}$ części, z tym że udział w majątku objętym w chwili otwarcia spadku ustawową wspólnością małżeńską dziedziczą dzieci A. G. i M. S. po połowie.

Postanowieniem z dnia 26 listopada 1980 r., Sąd Rejonowy ponownie orzekł o nabyciu spadku po S. S., stwierdzając, że nabyli go żona A. S. w $\frac{2}{8}$ częściach oraz dzieci A. G. i M. S. po $\frac{3}{8}$ części z wyłączeniem udziału spadkodawcy w majątku objętym w chwili jego śmierci wspólnością majątkową małżeńską, który dziedziczą dzieci spadkodawcy po połowie. Również to postanowienie stało się prawomocne.

W dniu 25 stycznia 1982 r. Minister Sprawiedliwości wniósł rewizję nadzwyczajną od postanowienia z dnia 30 stycznia 1978 r., domagając się jego uchylecia i umorzenia postępowania. Zarzucił, że istnienie dwu różnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tej samej osobie godzi w powagę wymiaru sprawiedliwości i narusza interes PRL, a skoro zaskarżone postanowienie jest merytorycznie wadliwe, to powinno być usunięte z obrotu.

Postanowieniem z dnia 15 kwietnia 1982 r., III CRN 42/82, Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie, gdyż uczestniczka A. S. zmarła.

W dniu 7 stycznia 2011 r. wpłynął wniosek uczestnika M. S. o podjęcie postępowania, wskazujący, że następcami prawnymi po A. S. są jej dzieci A. G. i M. S., a następcami po A.G. – zmarłej dnia 28 listopada 1999 r. – jej dzieci G. G. i A. G. po połowie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, kodeksu postępowania

administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.), w sprawie, w której została wniesiona rewizja nadzwyczajna przed dniem wejścia w życie tej ustawy, rozpoznanie rewizji następuje według przepisów dotychczasowych. Oznacza to, że po podjęciu postępowania w niniejszej sprawie w dniu 18 marca 2011 r. mają zastosowanie – mimo zniesienia systemu rewizyjnego oraz instytucji rewizji nadzwyczajnej – przepisy prawa procesowego obowiązujące przed wejściem w życie wymienionej ustawy.

Stosownie do art. 417 k.p.c., od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie Minister Sprawiedliwości – oraz inne wymienione w tym przepisie organy mógł złożyć rewizję nadzwyczajną – jeżeli orzeczenie rażąco naruszało prawo lub interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (od 1990 r. – Rzeczypospolitej Polskiej). Istnienie dwóch różnych prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tej samej osobie niewątpliwie spełnia tę przesłankę, co Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, wyrażając jednocześnie zapatrywanie, że w takiej sytuacji uchyleniu ulega orzeczenie merytorycznie wadliwe, nawet wtedy, gdy jest orzeczeniem późniejszym, wydanym w reżimie *rei iudicatae* lub warunkach litispendencji. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, uchyleniu zaskarżonego postanowienia nie stał także na przeszkodzie upływ terminu określonego w art. 421 § 2 k.p.c., gdyż istnienie dwóch prawomocnych postanowień stwierdzających nabycie spadku po tym samym spadkodawcy godzi w obowiązujący porządek prawny oraz powagę wymiaru sprawiedliwości i tym samym narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1997 r., II CKU 56/96, nie publ.).

Spadkodawca S. S. zmarł w dniu 12 marca 1951 r., nie sporządziwszy testamentu, jego żona A. S. oraz dzieci A.G. i M. S. nabyli zatem spadek na podstawie ustawy. W chwili śmierci spadkodawcy obowiązywał art. 22 dekretu z dnia 8 października 1946 r. – Prawo spadkowe, przewidujący, że pozostały przy życiu małżonek dziedziczy z ustawy w zbiegu ze zstępnymi małżonka zmarłego – jedną czwartą część spadku. Przepis ten należy odczytywać łącznie z art. 25 dekretu, wskazującym, że pozostający przy życiu małżonek, który otrzymuje część

majątku, podlegającego według obowiązującego małżonków ustroju małżeńskiego majątkowego podziałowi w przypadku ustania małżeństwa, nie dziedziczy w zbiegu ze zstępnymi małżonka zmarłego pozostałej części tego majątku. Oznacza to, że małżonek dziedziczący w zbiegu ze zstępnymi na mocy tego dekretu nie dziedziczył części majątku zmarłego obejmującej jego udział w majątku wspólnym. Udział ten dziedziczyły wyłącznie dzieci spadkodawcy w częściach równych.

W tym stanie rzeczy należy uznać, że postanowienie z dnia 26 listopada 1980 r., odpowiadające regułom dziedziczenia ustawowego w chwili śmierci spadkodawcy, powinno pozostać w obrocie, uchyleniu podlega więc orzeczenie wydane wcześniej, zaskarżone skutecznie rewizją nadzwyczajną Ministra Sprawiedliwości.

Z tych względów orzeczono, jak na wstępie (art. 422 § 1 k.p.c. w związku z art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 1996 r.).